

De noodzaak van sectorspecifieke steunmaatregelen

De noodzaak van sectorspecifieke steunmaatregelen is gegrondvest op 3 argumenten, die de sector onderscheiden:

1. De culturele en creatieve sector (incl media) is een omvangrijke sector die **grote maatschappelijke en economische waarde** creëert (3,8% van BBP). Ook nu, ten tijde van de crisis blijkt de sector van groot maatschappelijk belang.
2. Het is tegelijkertijd een **economisch precaire sector**: mensen hadden het al moeilijk, vooral het grote aandeel zzp'ers (SER onderzoek).
3. Er is een **grote ketenafhankelijkheid**: iedereen is van iedereen afhankelijk, maar binnen die keten zijn grote verschillen in verdienvermogen en een **grote ongelijkheid** tussen werk/opdrachtgevers en werk/opdrachtnemers. Makers en andere zzp'ers zijn de bron en de motor, maar staan onderin de voedselketen.

Door de corona-crisis staat het voortbestaan van de culturele, creatieve en mediasector onder grote druk. Het was al een economisch **kwetsbare sector** (SER rapport). Terwijl het **maatschappelijk belang** nu meer dan eens duidelijk wordt. Iedereen grijpt massaal naar boeken, muziek, games, films en andere media. Onze nieuwsmedia draaien overuren en zijn cruciaal om de ontwikkelingen te kunnen volgen. We missen ons sociale leven, de theaters, optredens, festivals. Creatieven komen met innovatieve oplossingen. Zo werd de beademingsapparatuur in Delft ontwikkeld dankzij een design sprint. De sector wijst daarnaast de weg bij de grote maatschappelijke innovaties en ontwikkelingen zoals een inclusieve samenleving.

Er bestaat een grote **ketenafhankelijkheid**. Wegvallende onderdelen in de structuur zullen onvermijdelijk ver doorwerken in de sector en vele zzp'ers en anderen in de toekomst raken. Het is daarom van maatschappelijk belang dat wij deze sector in stand houden. Het duurt jaren voordat eenmaal verdwenen infrastructuur weer is opgebouwd.

- Er ligt een motie (Jetten, 12 maart 2020, [nr 133](#)) op grond waarvan de overheid gevraagd wordt voor de sector een steunpakket op te stellen.
- Die motie is voor een belangrijk deel gebaseerd op het naar verhouding enorme aandeel zzp'ers in een toch al precaire situatie (zie: Verkenning SER/Raad voor Cultuur en advies Passie Gewaardeerd).
- Niet alleen vanwege het hoge aandeel daarvan, maar ook vanwege de oorzaken en gevolgen van dit hoge aandeel zzp'ers:
 - Een groot deel zzp'ers is dat niet uit vrije wil of is schijnzelfstandige. En zou -geheel ten onrechte- nu veel zwaardere klappen te verduren krijgen dan wanneer zij werknemers zouden zijn geweest, en ook bij tijdelijke werktijdverkorting tenminste 90% van hun salaris zouden doorbetaald hebben gekregen.
 - In deze door de SER gesignaleerde precaire arbeidsmarkt hebben zzp'ers geen financiële reserves en zijn niet in staat om welke klap dan ook op te vangen.
 - Media- en communicatie horen tot de 'vitale beroepen', media zijn voor 50% afhankelijk van zzp (foto)journalisten. Als zzp'ers in media door liquiditeitsproblemen omvallen wordt de in een democratische samenleving noodzakelijke controlerende infrastructuur aangetast.
 - Er lijken grote gaten in de culturele, creatieve en media infrastructuur te worden geslagen, maar om deze opnieuw op te tuigen kost jaren.

1. Liquiditeitsproblemen (zeer korte termijn)

- Voor grote delen van de sector geldt een onmiddellijke en **(bijna) totale vraaguitval** van het ene op het andere moment. Door de corona maatregelen worden alle bijeenkomsten met meer dan 100 personen verboden. Dat geldt voor events, sportevenementen, optredens, uitvoeringen, tentoonstellingen, zittingen rechtbank, gemeenteraadsvergaderingen, reisreportages, internationale congressen, events, filmopnames, musea etc.. Inmiddels zijn ook veel andere bedrijven dicht. Alle drie de grote geluidsstudio's voor nasynchronisatie van o.a. animatiefilms zijn gesloten. Veel is geannuleerd of dicht. Dit treft zelfstandige artiesten, musici, technici, (foto-)journalisten, museumdocenten en iedereen die rechtstreeks, direct en indirect betrokken is bij deze evenementen, instellingen, bedrijven et cetera het hardst. Evenals de creatieve en technische zelfstandige toeleveranciers zoals stand ontwerpers, affiche ontwerpers, webdesigners, organisatie, planning, bookers etc. etc. Mediaorganisaties geven aan dat zij de komende maanden geen opdrachten kunnen verstrekken aan sport, cultuur, event, regionale journalisten – hele katernen verdwijnen. Met **verlies van werk** voor alle daarbij betrokken zzp'ers, oproepkrachten en werknemers.
- In veel gevallen worden **alle onderdelen van de hybride beroepspraktijk van zelfstandigen geheel of grotendeels geraakt**. Niet alleen de podia sluiten hun deuren, maar ook de hogescholen, muziekscholen en andere centra voor de kunsten. Dit heeft direct effect op de inkomsten van de vele zzp-docenten, die juist deze bijkomende inkomsten nodig hadden om hun inkomen als praktiserend (scheppend en uitvoerend) kunstenaar voldoende op peil te brengen. Wegvallen hiervan betekent direct grote nood aan de man.
- Niet alleen de Nederlandse omzet valt weg. Ook **buitenlandse omzet**. Vele bijvoorbeeld uitvoerend kunstenaars, musici, journalisten en anderen hebben buitenlandse tournees, optredens, of andere opdrachten als gevolg van reis- of andere beperkingen zien wegvallen.
- Ook **buitenlandse** residencies, werk- en onderzoeks**beurzen** worden niet meer verstrekt. Geplande artistiek onderzoek kan daardoor niet doorgaan, met schade voor vervolproducties en carrière-ontwikkeling. En slaat een gat in de financiële planning van betrokkenen.

2. Economische schade (korte, middel en lange termijn)

- Er is directe economische schade door alle **uitgestelde en geheel gecancelde opdrachten**. Ook zijn voorbesprekingen of onderhandelingstrajecten met onmiddellijke ingang zijn stopgezet. Deze schade is niet meteen kwantificeerbaar, want daarvan zijn geen contracten of bedragen zichtbaar te maken.
- Bovendien is er sprake van **uitval van toekomstige vragen**. Een vraag die anders wellicht gekomen zou zijn, blijft nu uit. Door haperende besprekingen over toekomstige projecten en onzekere toekomstperspectieven en enorme druk op de bedrijfsvoering als gevolg van de Corona-crisis zullen geen subsidieaanvragen kunnen worden gedaan voor toekomstige projecten. Denk aan Fonds Podiumkunsten, Filmfonds en andere fondsen. Bijkomend probleem: Hoe bewijzen zzp'ers deze schade?

Hetzelfde geldt in het niet-gesubsidieerde deel van de sector met betrekking tot overleg met klanten. Ontwikkeling van nieuwe projecten ligt stil. Ook dit betekent derving van toekomstige inkomsten die bijna niet in kaart te brengen zijn.

- Het **niet meer fysiek kunnen repeteren** brengt projecten in mei en juni in gevaar. De kans is groot dat dit **gehele seizoen als afgeschreven** kan worden beschouwd.
- Het effect van de corona crisis is waarschijnlijk **langdurig** omdat iedereen in de keten intens wordt geraakt. Dit heeft tot gevolg dat onder meer de advertentiemarkt fors of zelfs helemaal verdampt gedurende een half jaar of langer en voor wat betreft de mediemarkt zal het aantal abonnementen drastisch teruglopen. Dit heeft verder gevolgen voor alle direct en indirect betrokken beroepen in de creatief zakelijke dienstverlening waar een vergelijkbare verdamping van opdrachten en bedrijfsactiviteiten aan de orde zal zijn. Voor culturele instellingen en evenementen gelden verschillende geldstromen, zoals kaartverkoop, horeca, sponsoring, subsidies, die allen geraakt worden.
- Hetzelfde geldt voor het alom **ontbreken van nieuwe kansen** door wegvallen van netwerkmomenten, minder zichtbaarheid en stilvallen van acquisitie, waardoor de gevolgschade groot zal zijn.
- Voor veel werkenden zijn de **lente en zomermaanden de belangrijkste maanden** van het jaar (denk aan zomerfestivals, de Passions (Paasperiode) etc.). Daarin wordt een belangrijk deel van de inkomens ook voor de rest van het jaar verdiend. De buffers van het vorige jaar zijn op of bijna op en terugval naar bijstandsniveau betekent onvoldoende inkomen om het jaar te kunnen overbruggen.
- Podiumkunstenaars, docenten, rondleiders, kunstenaars, journalisten en andere zzp'ers zullen mogelijk het **gehele aankomende seizoen** moeten afschrijven.
- Er zal maanden overheen gaan om de draad weer op te kunnen pakken. Niet alleen de zakelijke markt zal zijn **tijd nodig hebben om weer op gang te komen**. Ook de planning van theaters en podia kent een lange doorlooptijd. Voorstellingen of optredens zullen niet direct na het hervatten van het sociale leven opnieuw kunnen worden ingepland.

Auteursrechten

- **Alle inkomsten uit auteursrecht** die hadden moeten binnen komen uit optredens, opnamen vallen weg.
- Alle concerten, tournees en evenementen en veel filmvoorstellingen zijn afgelast of hebben een sterke val in de kaartverkoop, waardoor inkomsten wegvallen uit **naburige en auteursrechten** (dit treft de incassostromen van Buma/Stemra, Sena, Videma, Norma, Pictoright etc).¹ De omvang van dit verlies wordt pas bij uitkering van de rechten duidelijk. Dit kan nog jaren duren. De rechtenorganisaties kampen met minder incasso, omdat licenties niet kunnen betalen (podia, festivals, muziekverenigingen, horeca) et cetera.
- Alle voorstellingen op het gebied van muziektheater, opera, muziek voor dans en theater zijn afgelast, waardoor inkomsten uit naburige rechten en auteursrecht (waaronder ook grootrecht) wegvallen.
- Er is een enorme afname van inkomsten uit de **verhuur en verkoop van bladmuziek** (met name voor grote gezelschappen, koren, harmonie, fanfare, orkesten).

¹ Overzicht van omzetten van cbo's en herkomsten van incasso: <https://cvta.nl/wp-content/uploads/2019/11/rapport-CVTA-2018.pdf>

3. Regelgeving / prestatieafspraken (overheden/fondsen)

- Een Bbz-uitkering zal een zelfstandige kunstenaar met **lopende bedrijfskosten bovenop privéuitgaven** zoals de huur van een atelier, een studio, afschrijving van apparatuur en/of andere kosten, onvoldoende of niet helpen. Dit betreft doorlopende extra kosten, die een gewone burger, waarvoor bijstand bedoeld is, niet heeft. Zij dreigen direct in geldproblemen te raken. Faillissementen en bedrijfsbeëindigingen zullen zonder directe financiële hulp onafwendbaar zijn.
- Hetzelfde geldt voor zzp'ers die forse **investeringen** hebben gedaan voor opdrachten gekoppeld aan evenementen die geen doorgang hebben (als voorbeeld kan een fotograaf gelden die € 85.000 investeerde in apparatuur voor het in beeld brengen van de F1 in Zandvoort).
- Veel zzp'ers hebben een gemeente en/of hybride beroepspraktijk. Zij werken als zzp'er en als werknemer en/of zij werken deels in de creatieve/culturele sector en deels in andere sectoren (horeca, postbestelling etc etc) om voldoende inkomsten te genereren om te kunnen overleven. Zij hebben daarmee van oudsher soms al moeite om het **urencriterium** te halen (hetgeen wel nodig is om in aanmerking te komen voor fiscale ondernemers faciliteiten zoals zelfstandigenaftrek.) Deze faciliteiten zijn voor de vele kwetsbare zzp'ers in de sector essentieel om overeind te blijven.
- Een vergelijkbaar probleem als met het urencriterium zal het de **wekeneis WW** zijn. Voor de sector toch al moeilijk om aan te voldoen. In deze tijden in de meeste gevallen onmogelijk. En de verwachting is dat ook bij het weer opstarten van de economie het nog lang zal duren voordat mensen in onze sectoren hiervoor weer in aanmerking komen.
- Sectoren zoals, maar zeker niet uitsluitend, de danssector werken met een zeer hoog percentage **buitenlandse werknemers en zelfstandigen**. Wegvallen van hun inkomsten en contracten brengt niet alleen hun economische maar ook hun sociale zekerheidspositie verschild van die van Nederlanders. Velen vrezen of komen niet in aanmerking voor de regels zoals die nu gelden of worden afgesproken.
- De eventueel binnenkort ingaande **verplichte AOV** betekent onder de huidige omstandigheden voor velen het bedrijfsmatige einde. Dit moet sowieso worden uitgesteld.
- De bewijslast van gelden schade in de sector zal lastig zijn. Veel werkenden werken op basis van vertrouwen en een goede relatie met opdrachtgevers en beschikken **geen schriftelijke contracten** hebben (uit onderzoek van Kunstenbond en DuPho blijkt dat **54%** niet altijd een schriftelijke overeenkomst met de klant heeft). Deze zzp'ers zouden op een enorme achterstand gezet worden omdat zij de omvang van hun directe schade niet goed kunnen bewijzen.
-

4. Karakteristieken cultuursector > taskforce

- Cultureel & maatschappelijke belang en waarde. Sector is van groot belang voor cultuur, samenhang, **innovatie en oplossingen maatschappelijke issues**.
- Tijdens deze crisis zien we dat mensen massahun **heil zoeken bij cultuuruitingen** (boeken lezen, muziek luisteren, films kijken) en het volgen van het nieuws (journalistiek).
De sector draagt ook haar innovatieve steen bij als het om het oplossen van de crisis gaat (beademingsapparatuur die in Delft via een design sprint werd ontwikkeld). De sector wijst ook de weg bij de grote maatschappelijke innovaties

en ontwikkelingen zoals een inclusieve samenleving en vergroening en verduurzaming.

- Er is sprake van een **onevenredige verdeling** van middelen in de **ketens** (zie ook SER Verkenning).
 - Artistieke, culturele en journalistieke **continuïteit** vraagt om een bijzondere aanpak. Het zal jaren duren voordat eenmaal omgevallen delen van de sector zich kunnen herstellen. Dit vraagt directe noodhulp en stimulering op lagere termijn van de hele keten, maar vooral de makers/zzp'ers. Cultuur, kunst, creativiteit en kritisch volgen is mensenwerk. Het begint bij individuen.
 - Op de lange termijn betekent dit dat de dramatische tarieven dramatisch blijven en dat kunstenaars, artiesten, freelance (foto)journalisten en andere creatieve professionals hun heil elders moeten zoeken of middels hun partner of via corporate werk hun journalistieke werk moeten financieren
Dit heeft gevolgen voor de journalistiek en voor de zzp'er die steeds een andere pet moet opzetten en mogelijk zijn 'onafhankelijkheid' aantast
 - Al lang bestaande **financiële onderwaardering** van de prestaties van de sector en de daarin werkzame personen.
- Collectieve uitingen, interactie
 - Seizoensritme, investeringen vooraf
 - Voor veel werkenden zijn de **zomermaanden de belangrijkste maanden** van het jaar (denk aan zomerfestivals, de Passions (Paasperiode) etc.). Daarin wordt een belangrijk deel van de inkomens ook voor de rest van het jaar verdiend.
 - De **buffers** van het vorige jaar zijn op of bijna op en terugval naar bijstandsniveau betekent onvoldoende inkomen om het jaar te kunnen overbruggen. Het treft bijvoorbeeld ook rondleiders die hoofdzakelijk de buitenlandse gasten bedienen met culturele rondleidingen in musea, steden en ander Nederlands erfgoed. Door het vlieg verbod en het verbod op de komst van (rivier)cruiseschepen is deze markt in het hoofdseizoen volkomen stil komen te liggen. Dit is de tijd voor buffervorming van de inkomsten voor deze groep.
 - Veel makers en kunstenaars en andere zzp'ers in de creatieve sector **investeren veel eigen tijd** (en geld) in de ontwikkeling van hun productie, scenario, werk, industrieel ontwerp, compositie of een ander creatief product, voordat het door een producent/uitgever of andere middle-man in handen wordt genomen ter exploitatie of verdere ontwikkeling via een fonds of met andere financiering. Hiermee valt het moment waarop zichtbaar schade wordt geleden (door het ontbinden of niet doorgaan van een contract) lang niet altijd samen met het moment waarop de grootste investering heeft plaatsgevonden. Zichtbaar te maken **inkomstenverlies in periode A zegt** dus in veel gevallen **niets over werkelijk geleden schade** in die periode. In uitkoopsommen van theater bijvoorbeeld, helemaal aan het einde van de cyclus van een voorstelling, zit het gehele voorafgaande maakproces verdisconteerd. Makers die nu in dat maakproces zitten en dus niet in de verdien-periode, kunnen bijgevolg niet het inkomensverlies aantonen dat behoort bij het project waaraan zij nu werken en waarvan de inkomsten later (en ter compensatie van de huidige periode) hadden moeten komen.
 - Uniek, volatiel product
 - De kwetsbaarheid van kunst en ander creatief werk wordt in tijden van Corona extra kwetsbaar. Ofwel men is aangewezen op een heel klein taalgebied maar sterk afhankelijk van bewegingsvrijheid van consumenten, ofwel men is

aangewezen op presenteren/vertonen in grote groepen ofwel men in sterk internationaal georiënteerd.

- Specifieke karakteristiek arbeidsmarkt culturele, creatieve en mediasector
 - De Arbeidsmarkt in de Culturele, creatieve en mediasector
 - De **aanvangssituatie** van deze sector was dat er sprake was van een **zorgelijke** arbeidsmarkt. Het voert te ver hier in dit stuk ver op in te gaan. Maar wij verwijzen naar de SER/RvC Verkenning 2016 en het daaropvolgende SER/RvC advies Passie Gewaardeerd 2017 voor een goed beeld van de zorgelijke stand van de arbeidsmarkt al voor de Corona-crisis. In veel gevallen zijn de zzp'ers de sluitpost op begrotingen of worden niet betrokken bij het opstellen van begrotingen en worden bij onderhandelingen geconfronteerd met al lang vaststaande budgetten.
 - De **Arbeidsmarktagenda** die de sector ter verbetering daarvan heeft opgesteld staat nog slechts aan het **begin van uitvoering**.
 - Deze Corona-crisis betekent een volgende schokgolf onder de freelancers en zzp'ers, werknemers met tijdelijke contracten en oproepkrachten, waarvan wij vrezen dat velen deze niet te boven zullen komen. De economische positie van die werkenden maakt hun positie buitengewoon kwetsbaar. De Werkenden in onze sector beschikken als gevolg daarvan over totaal **geen reserves**. De enorme klappen en de totale vraaguitval waarmee wij nu te maken hebben zullen voor deze werkenden op geen enkele wijze te dragen zijn.
 - Deze extra kwetsbaarheid wordt ook politiek gezien en onderkend. En was voor de Tweede Kamer aanleiding een **motie** aan te nemen die aandringt op extra steunmaatregelen voor de culturele sector (hierboven al genoemd - motie Jetten). Deze motie wordt ook mede **gebaseerd** op de specifieke omstandigheden op deze arbeidsmarkt ("overwegende dat dit grote gevolgen heeft voor de culturele sector; overwegende dat het **percentage freelancers in de cultuursector 60%** bedraagt").
 - Het aandeel zzp'ers is in de culturele en creatieve sector aanmerkelijk hoger dan in de meeste andere sectoren. 60% versus 14% gemiddeld in heel Nederland. Het groot deel van de zzp'ers in deze sector zijn **geen zzp'er uit eigen keuze**, maar omdat werk middels arbeidsovereenkomsten niet voor handen is, niet wordt aangeboden of als zodanig niet (meer) bestaat. 70% van de nieuwe zzp'ers komen uit een loondienstverband (SEO, Karakteristieken en Tarieven zzp'ers, 2018). En als zzp'er hebben werkenden doorgaans slechtere arbeidsvoorwaarden dan de werknemers.
Instellingen/bedrijven die acuut in de problemen (dreigen te) komen kunnen via UWV werktijdverkorting aanvragen. Als gevolg van de algemene steunmaatregelen ontvangen 'hun' **werknemers** dan **90%** van het laatstverdiende salaris. (kunnen tot 100% worden aangevuld)
 - Door verwijzing naar de **Bbz** van deze (schijn)zelfstandigen, waarmee deze zelfstandigen max € 1.000 ontvangen, zouden deze kwetsbare werkenden een tweede maal benadeeld worden ten opzichte van werknemers. Dat betreft **rechtsongelijkheid op basis van een in beginsel niet gewilde contractvorm**.
 - Kwetsbare werkenden en freelancers maken zich grote zorgen. De roep om Fair Practice voorlopig sowieso maar uit te stellen is inmiddels al weer luid hoorbaar. Kwetsbare werkenden hebben de **vrees** voor lange tijd het kind van de rekening te worden. De (onderhandelings-)positie van werkenden zal als gevolg van deze crisis (en zonder dat we hier maatregelen op treffen) langdurig zwak blijven. De vrees is dat **arbeidsvoorwaarden** niet verbeteren maar **verslechteren**.